

ПОДАТКОВИЙ КОМПЛАСНС РИЗИКОВИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Під податковим компласнсом розуміють систему заходів платника податків з дотримання чинного податкового законодавства та положень внутрішньої податкової політики, що реалізується через внутрішній контроль за нарахуванням, сплатою та декларуванням податків і податковими ризиками платника податків, в тому числі його податковим статусом і податковою історією [1].

Реформування та розбудова податкової системи передбачає еволюцію підходів до податкового адміністрування з урахуванням іноземного досвіду та особливостей вітчизняних реалій оподаткування. Прикладом такої еволюції є впровадження ризик-орієнтованого підходу до податкового адміністрування за умови трактування у п. 14.1.221 статті 14 Податкового кодексу України сутності ризику як ймовірності недекларування (неповного декларування) платником податків податкових зобов'язань, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи [1]. Задеклароване в нормативно-правових актах визначення поняття «ризиковий платник податків» відсутнє.

Ретроспективний аналіз вказує на впровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльності державних податкових органів у 2003 році шляхом прийняття та реалізації Програми модернізації Державної податкової служби України, що супроводжувалося наявністю нормативних актів, що у певні періоди регламентували процес ідентифікації податкових ризиків підприємств та ризикових платників податків: Методичні рекомендації з моніторингу податкових ризиків від 23.10.2001 р. № 428, Порядок оцінки показників діяльності суб'єктів господарювання для розподілу платників податків за категоріями уваги від 24.07.2006 р. № 430, Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України від 24.05.2012 р. № 597, Порядок формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків від 02.06.2015 р. № 524 та ін.

На сучасному етапі розвитку податкового адміністрування та для потреб податкового адміністрування виокремлюють декілька підходів до таксономії ризикових платників податків. Перший підхід таксономії платників податків використовується відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 02.06.2015 р. № 524 для потреб формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків з класифікацією платників податків на:

- 1) платники податків високого ступеня ризику;
- 2) платники податків середнього ступеня ризику;
- 3) платники податків незначного ступеня ризику [2].

Загалом, для юридичних осіб визначено 67 критеріїв податкового ризику, фізичних осіб підприємців – 30 критеріїв, небанківських установ – 32 критеріїв, комерційних банків – 25 критеріїв, постійних представництв та представництв нерезидентів – 10 критеріїв (табл. 1) за умови достатності не менше трьох критеріїв для присвоєння певного статусу ризиковості платнику податків. Перший підхід таксономії платників податків використовується також для відбору платників податків у частині перевірки правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного внеску.

Кількісні характеристики ризиковості платників податків

	Високий ступінь ризик	Середній ступінь ризик	Незначний ступінь ризик	Всього критеріїв
Юридичні особи	27	31	9	67
Комерційні банки	11	11	3	25
Небанківські установи	11	15	6	32
Постійні представництва та представництва нерезидентів	4	5	1	10
Фізичні особи-підприємці	18	9	3	30
Юридичні особи (у частині ПДФО, ЄСВ та військовий збір)	9	7	9	25

Джерело: сформовано на основі Податкового кодексу України та Наказу Міністерства фінансів України від 02.06.2015 р. № 524 [2]

Варто відмітити множинність критеріїв ідентифікації ступеня ризику платника податків, наприкладі, юридичної особи, це:

- якісні критерії – вид економічної діяльності, організаційно-правова форма, територіальна ознака; наявність інформації про ухилення від оподаткування; виплати доходів (відсотки, роялті, лізингові платежі тощо) нерезидентам, зареєстрованим в офшорних зонах; нарахування та виплата доходів за різними ознаками (101, 102), визначеними Довідником ознак доходів без утримання, перерахування до бюджету ПДФО та/або ЄСВ; збиток від операційної діяльності або від'ємне значення фінансового результату до оподаткування; наявність інформації в судових рішеннях за статтями 191, 212, 368 Кримінального кодексу України про ризиковий характер діяльності контрагентів платника податків; тощо;

- абсолютні кількісні критерії – сума зовнішньоекономічних операцій через нерезидентів - засновників та нерезидентів, зареєстрованих в офшорних зонах тощо. Недоліком чинної системи податкового адміністрування та ідентифікації ступеня ризику платника податків за абсолютними критеріями є їх незмінність у довгостроковому періоді. Останні зміни абсолютних кількісних критеріїв внесені Наказом Міністерства фінансів України від 26.03.2018 р. № 386 та вимагають індексування відповідно до інфляційних та курсових показників;

- відносні кількісні критерії – рівень зростання податку на прибуток, доходів; рівень сплати податку на прибуток, податку на додану вартість порівняно з галузевим показником, рівень коригування фінансового результату до оподаткування на різниці; відношення інших операційних витрат та загальних витрат операційної діяльності, матеріальних затрат разом з витратами на оплату праці, інших операційних доходів; відношення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), залишків запасів на складах та обсягів реалізації, дебіторської та заборгованість перевищує кредиторську тощо;

- комбіновані кількісні критерії – за нетиповим експортом; за постачанням з контрагентами, які знаходяться в розшуку або ліквідовані, або визнані банкрутами, операціями з платниками податків, які обрали спрощену систему оподаткування та є керівниками, засновниками або співробітниками платника податків; за непідтвердженням реального здійснення операції; за обсягами довгострокових зобов'язань і забезпечень, сумами від'ємного значення податкового кредиту з ПДВ тощо.

Отже, податковий комплаєнс доцільно розглядати як систему заходів платника податків з дотримання чинного податкового законодавства та положень внутрішньої податкової політики, що реалізується через внутрішній контроль за податковими ризиками платника податків на основі ризик-орієнтованого підходу. Прагматика ризик-орієнтованого підходу у податковому адмініструванні обмежена формуванням плану документарних перевірок платників податків, формуванням плану перевірок щодо правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску, адмініструванням податку на додану вартість в частині зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування. Напрямами удосконалення ризик-орієнтованого підходу в податковому адмініструванні має бути перегляд та оптимізація критеріїв ідентифікації ризикових платників податків з подальшою уніфікацією до стандартів та директив ЄС, розбудова публічності і прозорості податкового адміністрування тощо, що безпосередньо буде впливати на організацію податкового комплаєнсу суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел

1. Войко В.С., Дем'яненко Т.Є., Корнієнко М.В. Теоретична архітектура податкового комплаєнсу платника податків. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.65>.
2. Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків: Наказ Міністерства фінансів України від 02.06.2015 р. № 524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15#Text> (дата звернення: 10.03.2020).

УДК 330.322

Т.М. Бороденко,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
borodenko.tetiana@kneu.edu.ua

СТАЛЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ESG ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Уже більше двох років триває масштабне військове вторгнення в Україну, що породжує необхідність мобілізації всіх наявних економічних ресурсів для протистояння глобальним викликам та досягнення Цілей сталого розвитку. Навіть при даних умовах, вимоги щодо реалізації 17 цілей сталого розвитку ООН, або 86 національних цілей, викладених в указі Президента України №722/2019, залишаються актуальними [1]. Це свідчить про те, що, незважаючи на воєнний стан, тенденція до сталого розвитку прискорено поширюється.

Відновлення та розвиток територій України, які постраждали від агресії росії, та мінімізація наслідків війни є актуальною проблемою, яка потребує негайних заходів. Особливо це стосується аспектів сталого економічного зростання, оскільки сучасне ділове середовище постійно піддається ризикам через терористичні загрози, пов'язані з військовим конфліктом. Тому на сьогоднішній день набуває критичної ваги підтримка сталого розвитку та здійснення інвестиційних заходів для відновлення будівель, цивільної та критичної інфраструктури. Крім того, необхідно вирішувати проблеми інвестиційного клімату та гармонізувати інвестиційну політику України з Європейським Союзом, щоб забезпечити ефективне післявоєнне відновлення [2].

У світлі необхідності забезпечення сталого розвитку та уваги до проблем ESG, акцентування уваги на пошуку можливостей інвестування, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку, набуває особливого значення, особливо в умовах несприятливого воєнного конфлікту.